N:71/1923.

Ålands landskapsnämnds

framställning till Ålands landsting angående lagen om naturskydd, given den23 februari 1923.

Ifrågavarande lags natur synes såtillvida kunna giva anledning till olika tolkningar, som man inom lagberedningen ansett, att självstyrelselagens stadgande uti sista monentet § 9 därom, att lagstiftningsrätten beträffande område, som härintills av lagstiftningen icke förutsatts, är republikens myndigheter förbehållen, vore i fråga om denna lag tillämplig, och att förty landskapet ej vore behörigt på området lagstifta. I överensstämmelse härmed stadgas även uti 26 § av lagberedningens förslag att "De bestämmelser i denna lag, vilka röra fridlysning av djur inom skyddsområde, bliva gällande inom landskapet Åland först efter det de godkänts av Ålands landsting" varav då direkt skulle följa, att enligt lagberedningens uppfattning lagen i övrigt är undandragen landstingets kompetens. Och i motiven till ifrågavarande § utsäges, till yttermera klarläggning av lagberedningens åsikt i frågan följande."Naturskyddet utgör ett hos oss, åtminstone i huvudsak, förut icke genom lagstiftningen reglerat område. Den tillärnade lagen om naturskydd komme förty enligt lagen om självstyrelse för Åland utan vidare att gälla även i detta landskap"

Till en sådan uppfattning kan Landskapsnämnden alls icke ansluta sig. Ty redan enligt andan och meningen i självstyrelselagen, måste

väl frågan om naturskydds-anordnande inom landskapet på grund av sin natur anses falla inom landskapets egen lagstiftningsbefogenhet. Beviljandet av självstyrelse för Åland avsåg uppenbart att lämna landskapet ett medel i sin hand att, utan att därigenom rikets enhet eller allmänna riksintressen skulle äventyras, forma sitt liv i överensstämmelse med sina lokala behov och kulturella önskningar. Och alldeles särskilt måste i fråga om sådana rent ideella önskningsmål, vilkas förverkligande ej kunna nås annorlunda än genom lagstiftning, en dylik befogenhet böra anses ankomma å landskapet, då ju på intet sätt allmänna riksintressen genom dylik lagstiftning kunna lederas.

Men alldeles oavsett, att redan på grund av det anförda måste fastslås, att all lagstiftning på nu ifrågavarande område inom landskapet ankommer å landskapets egna myndigheter, så torde lagberedningen felaktigt hava bedömt innebörden av mom. 13 § 9 självstyrelselagen. Enligt Landskapsnämndens mening avser nämnda lagrum sådana nya lagstiftningsområden, vilka uppkomma främst på grund av nya tekniska uppfinningar eller rön av den moderna vetenskapen, såsom exempelvis skett genom luftens tagande i anspråk för trafik, införande av trådlös telegrafi m.m. dylikt. Men däremot innebär enligt Landskapsnämndens förmenande lagrummet ingalunda, att varje förhandenvarande lagstiftningsobjekt, som tidigare ej varit föremål för lagstiftarens direkta intresse, skall uti hithörande avseende vara undandraget landskapets befogenhet. Enligt Landskapsnämndens åsikt måste varje nytt dylikt fall med

avseende å sin beskaffenhet undersökas och hänföras till sitt speciella område, vars allmänna natur sedan är bestämmande för frågan, huruvida lagstiftningsrätten ankommer å republiken eller landskapet.

Men beträffande ifrågavarande lag är dessutom att märka, att densamma icke berör ett för lagstiftningen nytt område. Tvärtom innehåller gällande jaktlag en hel del bestämmelser, vilka direkt hänföra sig till området för naturskydd. Sålunda uppräknas i densamma en del djurarter, vilka ej ur jaktens eller den allmänna hushållningens synpunkt, utan enbart med avseende å det ideella önskningsmålet att artens bestånd ej må äventyras, äro fridlysta året om. Likaså måste förordningen om vildrenens fridlysande av den 16 maj 1913 anses tillkommen i syfte att för framtiden bereda den obetydliga stam av detta djur, som möjligen ännu inom republikens fjälltrakter kan förekomma, nödigt skydd. Härvid är naturligtvis av ingen principiell betydelse, av vilken beskaffenhet naturföremålet må vara; om det tillhör djur-, växt- eller stenriket eller om det är sammansatt av alla dessa, d.v.s. utgör ett naturskyddsområde. Landskapsnämnden anser sig sålunda kunna fastslå, att lagen om naturskydd är av sådan beskaffenhet, att den, för att inom landskapet gälla, måste av landstinget antagas.

Vidkommande lagens allmänna syftemål: hindrande av inom landskapet förekommande sällsynta djur- och växters utrotande samt bevarande av sådana områden eller naturformationer, vilka av en eller annan anledning anses böra få förbliva i sitt ursprungliga naturtillstånd oberörda av

människohand, kan Landskapsnämnden ej finna strävandet härtill annat än i högsta grad behjärtansvärt och särskilt för Åland, vars enastående rika flora och naturskönhet väl torde vara i behov av det skydd lagen kan förläna, om icke åtminstone en del av de karaktäristiska momenten däri inom en icke så alltför avlägsen framtid skola vara ett minne blott.

Det folkuppfostrande moment, som i naturskyddslagstiftningen innebor, torde ej heller böra underskattas; särskilt när fråga är om fredade av djur-och växtarter betonas ju tydligt, att en högre moral fordrar att människan icke endast därför, att hon äger makt också har rätt att ändamålslöst släcka varje form av liv, som i naturen möter henne. Lag om naturskydd måste därför även, enligt Landskapsnämndens åsikt, komma att kraftigt medverka till en förfining av den allmänna uppfattningen i fråga om naturens rätt till okränkbarhet, där icke nödtvång eller ändamålshänsyn betinga en avvikelse från denna princip.

Föratt bringa lagen i närmare överensstämmelse med de fordringar, som betingas av landskapets självstyrelse, erfordrar den dock särskilda ändringar, innan densamma enligt Landskapsnämndens uppfattning bör av Landstinget antagas, varjämte även sådana på grund av landskapets speciella egenheter framdeles kunna tänkas bliva behövliga.

Landskapsnämnden får fördenskull föreslå, att lagen måtte av Landstinget i nedanstående lydelse antagas:

Lag om naturskydd inom landskapet Åland.

1 kap.

Naturskydd å landskapet tillhörigt område.

§ 1.

Genom särskild landskapslag må bestämmas, att visst landskapet Åland tillhörigt område, skall för fredande av dess natur mot ingrepp av människohand, avskiljas till allmänt skyddsområde.

I enahanda ordning må även inrättas särskilt skyddsområde i ändamål att för framtiden orubbad bevara naturskön eller eljest med avseende å sin natur beaktansvärd plats eller att freda visst djur- eller växtslag.

§ 2.

Inom allmänt skyddsområde vare, med de av stadgandena i 4 och 8 §§ föranledda undantag, förbjudet:

att upptaga odling eller verkställa avverkning;

att beta kraatur,

att utnyttja mineralfyndighet eller vattenkraft;

att upptaga mull, torv, sand eller lera eller förfaga inristning eller sprängning,

att fånga, döda eller ofreda djur av vad slag det vara må, ävensom att borttaga eller skada bon, ägg, rom, växter, döda eller levande delar eller mineral.

§ 3.

I särskilda ordningsregler må meddelas angående vad besökare av skyddsområde äga iakttaga; och kunna sådana ordningsregler jämväl innehålla förbud emot beträdande av skyddsområde eller viss del därav.

§ 4.

Genom särskilt beslut må av Landstinget fastställas sådana undantag från de i 2 § stadgade förbud, som i den inom eller invid allmänt skyddsområde bosatta befolkningens intresse eller eljest kunna befinnas nödiga.

§ 5.

För besökande av skyddsområde kan fastställas avgift, så ock för tillstånd att där bedriva jakt eller fiske, i händelse sådant med stöd av 4 § i något fall bleve tillåtet.

§ 6.

Anträffas inom landskapet tillhörigt område enstaka träd eller trädgrupp eller annan naturbildning, vars bevarande är av betydelse i vetenskapligt avseende eller på grund av dess säregenhet, må landskapsnämnden fridlysa naturminnet ifråga.

§ 7.

Tillsynen över skyddsområde, tillkommet på grund av stadgandena i denna lag, åligger landskapsnämnden, som i skyddsfrågor bör samråda med naturskyddsinspektören, och jämväl äger utfärda de i 3 § omförmälda ordningsregler.

§ 8.

Fredningsbestämmelse, som i detta kapitel avses, må ej lända till inskränkning av enskilds rätt, som tilläventyrs förvärvats före fredningens tillkomst.

II kap.

Naturskydd å enskild tillhörigt område.

§ 9.

Önska jordägare å honom tillhörig lägenhet inrätta skyddsområde för ändamål, som nämnes i 2 mom. 1 §, ingive ansökan därom till landskapsnämnden jämte bevis om sin äganderätt och tydlig beskrivning ~~om~~ av områdets i fråga gränser. Över ansökningen i fråga inhämte landskapsnämnden naturskyddsinspektörens utlåtande. Prövas det föreslagna skyddsområdets inrättande befrämja ett beaktansvärt allmänt intresse, må landskapsnämnden, efter det vederbörande kommunalfullmäktige i ärendet avgivit yttrande, påbjuda områdets fredande genom beslut, vari bör noggrant angivas, i vilket avseende det skall vara fredat. Sedan beslutet blivit kungjort, skall landshövdingen i landskapet i avseende å anteckning i jordregistret härom av landskapsnämnden underrättas, varjämte skyddsområdet skall utmärkas å lägenhetens karta.

Vad ovan sägs, äge tillämpning även där flere, vilkas ägor gränsa till varandra, vilja av dem bilda ett gemensamt skyddsområde.

§ 10.

I landskapsnämndens fredningsbeslut må till förmån för ägaren fastställas sådana undantag från fredningsbestämmelserna, som naturskyddsinspektören tillstyrkt eller landskapsnämnden eljes prövar nödiga.

§ 11.

Fredning, som i 9 § avses, blir gällande för framtiden oberoende därav att lägenhet, å vilken skyddsområde bildats, ombyter ägare, men ej må åberopas mot den, som innan beslutet om fredning kungjordes förvärvat rätt att i ett eller annat avseende nyttja det fredande området.

Anser någon, vilken innan beslut om fredning kungjordes förvärvat panträtt i eller rätt till avgäld från lägenhet, som av beslutet berörres, att hans intresse genom fredning äventyras, må han inom sex månader från kungörandet, på stämning å ägaren, hos rätten ansöka om fredningens upphävande. Göres därvid sannolikt, att fredningen minskar lägenhetens saluvärde så, att sökandens rätt därav kunde lida intrång, skall fredningen av rätten upphävas och ägaren åläggas att ersätta sökandens kostnader.

§ 12.

I fråga om fredande å enskilds ägor av sådant naturminne, som i 6 § omförmäles, skola stadgandena i 9 och 11 §§ äga motsvarande tillämpning.

III kap.

Särskilda stadganden.

§ 13.

Följande fåglar jämte bon och ägg av dem vare ständigt fridlysta nämligen: trana, storkar, hägrar, sothöna, spovar, tovsvipa, snäppor och andra vadare, doppingar, tordmule, grisslor, trutar, måsar, tärnor,

och stormfågeln, labbar, havsörn, fiskljuse, glador, vråkar, kärrhökar, tornfalkar, lärkfalk,, pilgrimsfalk, och aftonfalk, berguv, lapphornuggla, uggla, jorduggla, pärluggla och sparvuggla, hackspettar, gök, göktyta, blåkråka, härfågel, biätare, kungsfiskare, nattskärra och tornsvala, råkar, nötkråka, sommargylling och stare samt trastar, sidensvans och annan småfågel.

Enahanda skydd tillkommer jämväl fladdermöss, igelkott, ekorre och flygande ekorre.

I mom. 1 nämnd fridlysning gäller icke morkulla, beckasiner och björktrast, ej heller havstrut, vittrut, varfågel, törnskata och gråsparv.

För vetenskapligt ändamål, så ock om något av ovan uppräknade djurslag å viss ort överhövan förökats eller eljest visat sig skadligt, må landskapsnämnden, efter naturskyddsinspektörens hörande, medgiva undantag från här stadgade fridlysning.

Angående fridlysning av jaktbara djurslag är särskilt stadgat.

§ 14.

Sällsynta djur, vilka icke äro fridlysta enligt 13 § eller i sammanhang med stadgandena om jakt, må av Landskapsnämnden efter naturskyddsinspektörens hörande fridlysas inom landskapet.

Angående sällsynta, vilt växande buskar, ris, örter, gräs och andra mindre växter vare lag samma som i mom. 1 angående djur är stadgat.

Fredning, som i 1 och 2 momenten avses, må ej hindra markens begag-

nande för odlings-och byggnadsändamål.

§ 15.

Användningen av pålsaxar och andra blint verkande fångstredskap, som äro ägnade att fånga enligt 13 § fridlysta fåglar, är förbjuden. Envar vare tillåtet att förstöra eller borttaga sådant fångstredskap.

§ 16.

Det vare förbjudet att sälja, till salu hålla eller som prydnad använda skinn eller fjäder av sådana i riket förekommande fåglar, som på grund av denna lag eller i riket gällande författning äro ständigt fridlysta; och gäller detta förbud även från utlandet infört skinn eller fjäder av sådana fåglar.

§ 17.

Mark, som äges av kommun, församling, anstalt eller stiftelse, likställes i denna lag med enskild tillhörigt område. Kronohemman betraktas såsom om det tillhörde åbon.

§ 18.

Landskapet have rätt att för inrättande av skyddsområde expropriera egendom samt i expropriationsväg fastställa inskränkningar i ägarens rätt att nyttja sådan egendom.

Uppkommer fråga om expropriation för naturskyddsändamål, må landskapsnämnden meddela provisoriskt förbud ~~att~~ för högst sex månader mot sådant begagnande av fastigheten, som kunde äventyra ändamålet med expropriationen. Kommer denna sedermera ej tillstånd, vare ägaren berättigad till ersättning för den skada han till följd av förbudet

tilläventyrs lidit. Fastställandet av ersättningen ankommer på landskapsnämnden.

§ 19.

Utom stad eller annat tätt bebyggt samhälle må ej affärsannons anbringas annorstädes i det fria än å byggnad, som tjänar till bostad eller till affärs-eller arbetslokal.

§ 20.

Naturskydd å område, som inrättats på enskild tillhörig fastighet, eller fredning av naturminne å dylik fastighet må landskapsnämnden , på ansökan av ägaren, efter naturskyddsinspektörens hörande, förklara delvis eller helt och hållet avhyst, om naturskyddets bibehållande på grund av förändrade förhållanden ej vidare synes önskligt eller det finnes förhindra eller avsevärt försvåra företag av större allmän nytta.

Har expropriation medgivits av skyddsområde eller mark, å vilken fredat naturminne är beläget, må landskapsnämnden förklara naturskyddet å den expropriation underkastade marken avhyst, därest dess bibehållande vore oförenligt med expropriationens ändamål eller eljest olämpligt.

Angående avhysning av naturskydd skall genom landskapsnämndens försorg meddelande göras till landshövdingen i avseende å anteckning i jordregistret.

§ 21.

Landskapsnämndens beslut om avskiljande av skyddsområde skall kungöras uti Ålands författningssamling.

Ordningsregler, om vilka talas i 3 § böra införas i den tidning, uti vilken allmänna förfoganden angående landskapet författningsenligt skola publiceras samt anslås å lämpligt ställe inom skyddsområdet ifråga.

På enahanda sätt kungöres landskapsnämndens beslut angående inrättande av skyddsområde å enskild tillhörig fastighet eller om avnysning av naturskydd å sådant område. Tillkännagivande om beslut införes därjämte uti Ålands författningssamling.

Om fredande av enstaka naturminne kungöres såsom i ~~första meningen~~ 2. § mom. säges.

§ 22.

För landskapsnämndens beslut i anledning av ansökan om fredning erlägges ej några avgifter.

§ 23.

Begår någon straffbar handling, vilken tillika innefattar överträdelse av fredningsbestämmelser, som ingår i denna lag eller utfärdats med stöd av densamma, skall vid straffets utmätande handlingen anses begången under synnerligen försvårande omständigheter, såvida icke den tilltalade prövas hava utan egen förskyllan varit okunnig om fredningen.

Förbryter någon eljest mot ovan avsedd fredningsbestämmelse, som han kände eller bort känna, eller mot stadgandet i 16 §, straffes med högst trettio dagsböter. På samma sätt straffes den, som köper eller mottager något, som enligt vad han visste eller bort veta åtkommits genom överträdelse av sådan bestämmelse.

För överträdelse enbart av ordningsregler, som omförmäles i 3 § eller av förbudet mot användning av i 15 § avsedda fångstredskap eller annonsering i det fria, vare straffet högst tio dagsböter.

Brott, som i denna paragraf avses, äro underkastade allmänt åtal.

§ 24.

Vad som åtkommits genom överträdelse av denna lag eller av bestämmelse, som med stöd av densamma utfärdats, eller dess värde, skall dömas förbrutet så ock fångstredskap, som avses i 15 §.

§ 25.

Vad i 11 § 17 kap. rättegångsbalken och i landskapslagen om jakt stadgas om vakters och andra personers rätt att vittna i vissa fall, äge tillämpning även där fråga är om överträdelse av denna lag eller av bestämmelse, som med stöd av densamma utfärdats.

M o t i v .

§ 1. Enligt lagen angående naturskydd av den 23 februari 1923 ankommer det å presidenten att, med riksdagens bifall, besluta att visst staten tillhörigt område skall avsättas till skyddsområde. Tillämpat på landskapets förhållanden skulle motsvarande befogenhet böra å landskapsnämn

den ankomma. Likväl synes det landskapsnämnden, som om rätten till beslut i detta avseende lämpligast borde inom landskapet förbehållas landstinget, varigenom även det enskilda initiativet, utövat genom landstingsman i form av petition eller motion, komme till sin rätt.

4 §. Det förefaller även landskapsnämnden helt naturligt, att vid förekommande landskapslagstiftning uti hithörande fall tillika uti landskapslagen böra införas bestämmelser om, uti vilka avseenden det beslutna skyddsområdet skall vara fredat, varjämte även genom landstingsbeslut sådana undantag från de i 2 § stadgade förbud, som betingas av den inom området bosatta befolkningens eventuella behov, böra bestämmas.

6 § o.ff. Självfallet är, att inom ett så litet område som Åland mer än en myndighet ej kan tänkas böra taga befattning med sådana åtgärder, som hänföra sig till verkställigheten av lagen, och är på grund av landskapsstyrelsens organisation naturligt, att denna befogenhet här tillkommer landskapsnämnden. Förty är i föreliggande förslag till landskapslag sådana allmänna befogenheter, vilka enligt lagen av den 23 februari 1923 ankomma å landshövding, förbehållna landskapsnämnden, vilken dock uti särskilda fall, såsom ur förslaget framgår, bör med republikens naturskyddsinspektör samråda, utan att dock åt denna tjänsteman överlämnats avgöranderätten uti hithörande ärenden, såsom enligt § 9 i lagen om naturskydd stadgas. Att så sker, finner Landskapsnämnden behövligt, dels på grund av den sakkunskap, sagda tjänsteman på området måste anses innehava och vilken knappast torde, annat än rent tillfälligtvis, kunna

påträffas inom landskapsnämnden, dels (även) av orsak att landskapets och republikens skyddsåtgärder kunna gripa in i varandra, varför en viss konformitet vid hithörande frågors handläggning inom riket torde vara önskligt. Dock förutsätter denna bestämning en allmän förordning i syfte att tillförsäkra landskapsnämnden rätt att av republikens fackmyndigheter erhålla utlåtanden uti sådana frågor, vilkas avgörande erfordra viss inom nämnden icke företrädd fackkunskap. En dylik förordning torde även vara att emotse.

13 §. Uti förteckningen över de fåglar jämte bon och ägg av dem, vilka böra vara ständigt fridlysta, har landskapsnämnden infört även havsörn, pilgrimsfalk, fiskljuse och berguv. Vidkommande havsörnen, denna kungliga fågel, som där han högt i det blå majestätiskt svävar i vida kretsar, träffande nog beteckna ts såsom symbolen för den ålandska befolkningens frihetskänsla, och som ~~säkerligen~~ ägt hemortsrätt på de ålandska skären sannolikt långt innan dessa beträtts av människofot, nödgas Landskapsnämnden fastslå, att densamma förnärvarande är i den största fara att bliva fullständigt utrotad. Och detta är fallet icke allenast inom landskapet, där arten dock vid sekelskiftet ännu häckade på kanske ett halft dussin ställen, utan även i den finska skärgården, varför återinflyttning därifrån i händelse arten här får utrotas, ej är att påräkna. Såvitt landskapsnämnden har sig bekant, torde förnärvarande ej mer än högst tre örnpar häcka inom Åland, och när som helst kan arten vara fullständigt försvunnen, till oersättlig skada för landskapet, för vilket dess bibehållande och fullständiga fredande måste betraktas såsom en

kulturgärning av rang.

På enahanda sätt förhåller sig saken även beträffande den största av landskapets ädelfalkar, eller pilgrimsfalken. Även denna sällsynta och vackra fågelart torde för landskapets vidkommande snart, såvida ej snar fredning mellankommer, vara försvunnen; åtminstone äro endast några få häckplatser för densamma numera inom landskapet kända. Det ovansagda gäller även fiskljusen.

Den nationalekonomiska skada, som ovannämnda fågelarter kunna anses tillfoga det jaktbara vilda, måste anses vara alldeles ringa samt i förhållande till det med artens bestånd förknippade ideella intresset sakna varje betydelse.

Mera tvivelaktig kunde då frågan om berguvens fridlysning inom landskapet ställa sig. Men i betraktande därav att denna synnerligen intressanta fågel, som till följd av sitt levnadssätt i allmänhet undandrager sig den allmänna uppmärksamheten, endast uti ett mycket litet antal exemplar torde fortleva inom landskapet, har landskapsnämnden dock icke tvekat att även förorda fridlysning av denna fågelart. Så mycket mer, som en av Sveriges förnämsta ornitologer Gustav Kolthoff, vilken undersökt flera hundra exemplar av berguven och jämväl lämningarna vid dess bo, endast i sällsynta undantagsfall däribland påträffat lämningar av jaktbart villt, men däremot uti så mycket högre grad av kråk och för jordbruket skadliga gnagare, samt i överraskande mängd exemplar av stora husråttan.

14 §. Med hänsikt till otänkbarheten av att inom landskapet kunde uppen-

bara sig varg, lo, järv eller björn, har denna § erhållit en härav påkallad lydelse.

20 §. Då Landskapsnämnden för sin del funnit det mindre lämpligt att naturskyddsinspektören, även om han författningsenligt bleve skyldig med utlåtanden biträda Landskapsnämnden, uti visst fall vore berättigad överklaga Landskapsnämndens beslut och sålunda ingripa i landskapets förvaltning, har från lagrummet uteslutits första momentets sista mening.

Mariehamn, den 15 oktober 1923.

På Landskapsnämndens vägnar:

[signature]

Leonard Nordling